

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО»**

**МУЗИЧНА ТА ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА
В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

**Матеріали і тези VIII Міжнародної конференції
молодих учених та студентів
(14-15 жовтня 2022 р.)**

1 том

ОДЕСА 2022

Юрій БАРАНОВСЬКИЙ

*Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової
м. Одеса, Україна*

Науковий керівник З. Буркацький

*кандидат мистецтвознавства, професор
Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової
м. Одеса, Україна*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДУХОВОГО ВИКОНАВСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Сучасне музично-виконавське мистецтво цікаве та багатогранне. Чільне місце належить виконавству на духових інструментах. В останні десятиліття духове виконавське мистецтво вийшло на якісно новий рівень майстерності. Зростання виконавської майстерності музикантів-духовиків явище не випадкове, а закономірне. Істотно розширилася сфера засобів музичної виразності, змінилися вимоги до технічної підготовки музикантів, якості та досконалості звучання духових інструментів. Потребою сучасної музичної освіти стало вивчення духової виконавської культури, відтворення еволюції розвитку професійного духового виконавства, вивчення та аналіз педагогічного й виконавського досвіду відомих музикантів та талановитих педагогів.

Історичні аспекти становлення та розвитку духового виконавства на Україні вивчались та висвітлювались у наукових працях В. Апатського, З. Буркацького, В. Богданова, Р. Вовка, П. Круля, С. Цюлюпи та інших. Немало наукових праць, де відомі музиканти-духовики вказують на необхідність та висвітлюють узагальнення власного виконавського та педагогічного досвіду. Науковці зазначають, що формування виконавської майстерності музиканта-духовика – важливий, складний, копіткий та тривалий процес. Становлення професійного духовика-виконавця передбачає ряд послідовних циклів освітнього процесу: музична школа (школа мистецтв) – музичне училище (коледж мистецтв) – музична академія, консерваторія, інститут мистецтв. Початкові заклади музичної освіти формують фундамент для успішності юного виконавця, закладають основи техніки формування виконавського дихання, сприяють засвоєнню особливостей застосування губного апарату, правильної постави виконавського апарату в процесі звуковидобування, допомагають здобути навички техніки гри на духовому інструменті.

На думку професора В. Апатського, якісне виконання та звуковидобування на духовому інструменті починається з вміння музиканта узгодити дихання, роботу язика, губ, пальців та слуху, тобто всіх органів, що задіяні у

виконавському процесі. Всі ці органи перебувають постійній ігровій взаємодії та складають виконавський апарат музиканта-духовика [1]. На перших етапах навчання педагогі практики віддають перевагу роботі над координаційно-технічної складовою, тобто розвитку технічних навичок учнів. Такий підхід нерідко шкодить художній виразності виконання музичного твору. Науковці З. Буркацький, М. Іванов, А. Гладких, О. Палаженко, М. Терлецький радять знаходити паритет між технічною та художньою стороною виконавства, тобто інструментальна техніка має підпорядковуватись художній виразності виконання. У виконавській техніці музиканта закладена цілісна система виконавських засобів виразності, що мимоволі відображення в силі, висоті та якості усвідомлення художнього образу музичного твору [1; 2; 8].

Аналіз наукових праць з методики навчання гри на духових інструментах, дозволив виділити основні принципи навчання: формування правильної постави повинно ґрунтуватись на знаннях анатомії та фізіології органів, що беруть участь у звукоутворенні; розвиток технічних навичок юних духовиків має відбуватись у нерозривному зв'язку з розвитком художнього мислення; процес роботи над музичним твором має бути свідомим та планомірним.

Отже, навчання гри на духовому інструменті потрібно починати з вироблення правильної постави (пози та положення тіла). Можна стояти чи сидіти, однак корпус (спина) має бути пряма, ніби тягнутися у гору. Не варто піднімати плечі та притискати до тіла плечі. Щоб досягти природного положення кисті та пальців рук, необхідно витягти руки вздовж тіла та струсити їх, розслабляючи (як під час невимушеної, щоденної ходьби). Таку форму руки необхідно навчитись зберігати в процесі гри на інструменті, який музикант тримає впевнено, але ніжно. Голову подати трохи вперед, але не опускати підборіддя. Горло має бути вільним, для формування контрольованого дихання [3].

Постава – природна, спокійна, без зайвої напруги. Виконавець має відчувати опору (земне тяжіння) в нижніх кінцівках. Нижня щелепа, шия, плечі, лопатки, зап'ястя та пальці рук – це єдиний злагоджений виконавський апарат. Продукування звуку на духовому інструменті передбачає тісну взаємодію виконавця з його інструментом, яка ґрунтується на координації фізіологічних та фізичних параметрів, що безпосередньо контролює музикант.

Основним важелем звукоутворення на духовому інструменті є дихання. Майстерність духовика-виконавця залежить від вміння філігранно ним користуватись. Гра на духових інструментах це постійне тренування дихальних м'язів діафрагми (активна під час вдиху, пасивна під час видиху) та черевного пресу (пасивні під час вдиху, активні під час видиху). Основою виконавського

дихання є вміння здійснювати контроль потоку повітря для виробництва звуку, контролювати видих [1; 5; 6; 8].

Формування виконавського дихання залежить від амбушюра (губний апарат духовика, який використовується для збудження та регулювання звуку. На перших етапах навчання гри на духових інструментах важливо навчитись герметично з'єднувати губи та мундштук, регулювати коливання тростини, та фокусувати повітряний струмінь. У практиці існують різні типи амбушюра. Залежно від типу мундштука та еталон звуку, як от: німецький амбушюр підходить до «вузьких» мундштуків та яскравого, блискучого звуку, а французький та американський – до більш «відкритих» мундштуків [1; 5; 6; 8].

На початковому етапі навчання гри на духовому інструменті, зазначає А. Гладких, складність полягає в тому, що учневі потрібно одночасно розподілити увагу між кількома діями:

- контролювати правильне положення інструменту,
- управляти своїм диханням, стежити за роботою губ, язика та пальців,
- правильно читати нотний текст, зважати не тільки на звуковисотність, а й на тривалість нот та пауз [5, с. 14].

Техніка гри на духових інструментах – це необхідна складова виконавської майстерності виконавця. Вивчаючи важливі чинники успішної виконавської діяльності музиканта-духовика дослідники В.Іванова та О.Іванов вказують на основні якості виконавця :

- доскональне володіння технологією гри на своєму інструменті;
- культура звуковидобування та інтонації;
- бездоганна технічна підготовка;
- глибоке розуміння динамічних і тембральних можливостей інструменту;
- наявність музичного чуття;
- проникнення до суті композиторського задуму;
- здатність до власної інтерпретації музичного твору;
- творче натхнення і артистизм; стійкий інтерес і сильна мотивація до музично-виконавської діяльності;
- готовність до постійного і цілеспрямованого підвищення професіоналізму;
- всебічна обізнаність з діяльністю провідних виконавських шкіл світу; постійне вивчення сучасної інструментальної музики і «заново відкритих» творів класичної спадщини тощо [4, с. 120].

Таким чином, сучасна музика, з її складною мелодикою та ладо гармонійною мовою, ставить перед виконавцями на духових інструментах завдання, які вимагають володіння важливими з технічного боку прийомами та

засобами гри, котрі ґрунтуються на складних психологофізіологічних процесах та аплікатурно-технічних навичках, основи яких закладають на початкових етапах навчання гри на духових інструментах.

Література:

1. Апатский В.Н. Основы теории и методики музыкально-исполнительского искусства: учеб. пособие. Киев : НМАУ ім. П.І.Чайковського, 2006. 432 с.
2. Буркацький З.П. О выработке новых технологий музыкального обучения в третьем тысячелетии. *Молодь третього тисячоліття: гуманітарні проблеми та шляхи їх розвитку*. Зб. наукових статей. Одеса, 2000. С. 12-16
3. До питання про навчання гри на духових інструментах URL: https://knowledge.allbest.ru/music/3c0a65625b3ac69a4c53a89421206c26_0.html
4. Іванова В., О. Іванов О. Виконавська майстерність музиканта-духовика як важливий чинник успішної професійної діяльності. URL: ibs.mfknuim.mk.ua/bitstream/123456789/800/1/
5. Гладких А.В. Методика формування виконавської майстерності на духових інструментах : навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2014. 200 с. : табл., ноти
6. Палаженко О.П. Формування художньо-виконавської техніки студентів-духовиків у процесі навчання гри на духових інструментах. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя*. Збірник наукових праць. Випуск 8. Рівне: Волинські обереги, 2016. 188 с. С.76-79 с.77
7. Терлецький М. Методика навчання гри на духових інструментах. Рівне: Перспектива, 1994. 168 с.
8. Щолокова О.П., Мозгальова Н.Г., Барановська І.Г. Інтерпретація музичних творів – методичний аспект. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. Одеса : ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2019. № 3 (128). С. 151-159.

Ірина МОСТОВА

кандидат мистецтвознавства

Харківська державна академія культури

ДИТЯЧІ ТАНЦЮВАЛЬНІ ТАБОРИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ВИКОНАВСЬКИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Оздоровленню дітей у літній період приділяється багато уваги. Чільне місце у системі оздоровлення дітей займають оздоровчі табори різного типу.